

10. ULUSAL
KİL
SEMPOZYUMU

10. ULUSAL KİL SEMPOZYUMU

19-22 EYLÜL 2001
KONYA

BİLDİRİLER KİTABI

EDİTÖRLER
Muazzez Çelik KARAKAYA
Necati KARAKAYA

2001

KİL'2001

DESTEKLEYEN KURULUSLAR

- Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü
- Kil Bilimleri Türk Milli Komitesi
- Kalemaden End. Ham. San. Tic. A.Ş.
- Türkiye Jeoloji Mühendisleri Odası
- Jeoloji Mühendisleri Odası Konya Şubesi
- İnşaat Mühendisleri Odası Konya Şubesi
- Konya Çimento A.Ş.
- Konya Turizm İl Müdürlüğü
- Konya Büyükşehir Belediyesi
- Konya Seramik A.Ş.
- Termal Şirketler Grubu
- Koncam A.Ş.

ONURSAL BAŞKAN

Prof.Dr. Abdurrahman KUTLU
(Rektör)

Düzenleme Kurulu

Başkan

Muazzez Çelik KARAKAYA

Başkan Yardımcısı

Levent ZOROĞLU

Başkan Yardımcısı

Necati KARAKAYA

Sekreter

Mehmet TAŞER

M.Tahir NALBANTÇILAR

Sayman

Necati KARAKAYA

Üyeler

Hayrettin KÜÇÜKÇELEBİ

H. Hüseyin ÖZAYTEKİN

M. Hilmi ACAR

Nurettin GÜLŞEN

Osman Nuri ÇELİK

Şuayip KÜPELİ

Yunus ÇENGELÖĞLU

Kil Bilimleri Milli Komitesi

Asuman G. TÜRKMENÖĞLU

Cemil CANGİR

Hüsnü AKSOY

Ş. Ali SAYIN

Yüksel SARIKAYA

BİLİM KURULU

Abidin TEMEL (H.Ü.)

Adnan ÖZDEMİR (S.Ü.)

Adnan ŞEHU (A.Ü.)

Asuman TÜRKMENÖĞLU (ODTÜ)

Aydın ARAS (MTA)

Cemil CANGİR (T.Ü.)

Çetin GÜLER (Ege Ü.)

Hayrettin KÜÇÜKÇELEBİ (S.Ü.)

Hayrettin YÜCEL (ODTÜ)

Hüseyin YALÇIN (C.Ü.)

Hüsnü AKSOY (H.Ü.)

İskender IŞIK (D.P.Ü.)

İsmail GİRĞİN (MTA)

Koray HAKTANIR (A.Ü.)

Levent ZOROĞLU (S.Ü.)

Mehmet TAŞER (S.Ü.)

Muazzez Çelik KARAKAYA (S.Ü.)

Mustafa YILDIZ (S.Ü.)

M. Hilmi ACAR (S.Ü.)

Nizamettin ARMAĞAN (D.E.Ü.)

Necati KARAKAYA

Osman Nuri ÇELİK (S.Ü.)

Selim KAPUR (Ç.Ü.)

Ş. Ali SAYIN (MTA)

Şuayip KÜPELİ (S.Ü.)

Reşat ULUSAY (H.Ü.)

Yunus ÇENGELÖĞLU (S.Ü.)

Yüksel BURDURLU (D.P.Ü.)

Yüksel SARIKAYA (A.Ü.)

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

20 yıldan bu yana iki yıllık aralıklarla periyodik olarak yapıla gelen Ulusal Kil Sempozyumlarının 10. su Türk Kil Bilimleri Milli Komitesi ve Selçuk Üniversitesi işbirliğinde 19-22 Eylül 2001 tarihleri arasında Selçuk Üniversitesi Prof. Dr. Halil CİN Konferans Salonlarında yapılmış ve sunulan bildirilerin tam metinleri geleneksel şekilde bir kitap haline getirilmiştir. Kil Sempozyumları çok farklı disiplinlerde (jeoloji, inşaat, fizik, kimya, seramik, ziraat, arkeoloji, v.b.) üniversite ve özel teşebbüslerde araştırma yapan bilim adamlarının bir araya gelerek bulgularını tartışmalarına ve üniversite-sanayii işbirliği ortamının kurulmasına olanak sağlaması açısından da büyük öneme sahiptir. Kil Sempozyumlarına sunulan bildirilerin bilimsel niteliklerinin yüksekliği, bu sempozyumda da çok sayıda bilim adamının sempozyuma ilgi göstermesine sebep olmuştur. Bu bağlamda, kil bilimlerinde ulaşılan ilerlemelerle de paralel olarak, kitapta bilimsel içerikleri yüksek tebliğlerin yer aldığı görülecektir.

Bu kitapta, kil mineralojisi ve jeolojisi, killerin fizikokimyasal özellikleri, killerin kullanım alanları, killerin zenginleştirilmesi, killerin jeoteknik özellikleri, kil ve çevre, arkeoseramik, toprakta kil ve seramik sanayinde kil kullanımı konularında sunulup 10. Ulusal Kil Sempozyumu programında yer alan çok çeşitli disiplinlerdeki araştırmaların tam metinleri basılmıştır. Birinci duyuru sonrası gönderilen genişletilmiş özetler konu ile ilgili hakemlere gönderilmiş ve hakem görüşleri doğrultusunda yazarlardan bildirilerinin tam metinlerini göndermeleri istenmiştir. Katılımcıların gönderdikleri tam metinler, tekrar hakemlerine gönderilerek hakem incelemesinde geçirilmiş içerik ve format yönünde düzeltme sonucu basılabilecekler yazarlarına gönderilip düzeltmeler tamamlandıktan sonra basıma kabul edilmiştir. Yazarlardan gelen makalelerin içeriklerine dokunulmamış, sadece dizgi sırasında bazı şekillerde boyut değişiklikleri yapılmıştır.

Bu sempozyumun başarıya ulaşmasında büyük manevi desteğini gördüğümüz Türk Kil Bilimleri Milli Komitesi'ne, Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne, maddi-manevi destek sağlayan kuruluşlara, bilim kurulu ve düzenleme kurulu üyelerine ve tebliğleri ile sempozyumun yapılmasına ve içeriğinin yükselmesine katkı sağlayan tüm katılımcılara en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu sempozyumun killere ilgili tüm bilim camiasına, kil kullanan ve kile ilgi duyan sektör ve kişilere yararlı olması ve sonraki yıllarda geleneksel olarak yapılacak olan kil sempozyumlarının bilimsel niteliklerinin daha da yükselmesi temennisiyle.

24 Ağustos 2001

Muazzez Çelik KARAKAYA
Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

I. Killerin Fizikokimyasal Özellikleri

Bentonit ve Aktivasyon Yöntemleri

K. ÇİNKU, Y. BİLGE

1

Smektitlerin Bazı Fizikokimyasal Özelliklerinin Belirlenmesi

Y. SARIKAYA, M. ÖNAL, T. ALEMDAROĞLU, İ. BOZDOĞAN

11

Kil Karışımlarının Reolojik Davranışında İyon Değişiminin Etkisi

S. PEKER, E. BUYURA, B. YILDIZ, U. KÖKTÜRK, H. YILMAZ

18

Bir Bentonitin Katyon Değişirme Kapasitesi İle Şişmesi Arasındaki İlişki

Y. SARIKAYA, M. ÖNAL, T. ALEMDAROĞLU, H. NOYAN

27

Bir Bentonitin Gözenekli Yapısının Asit Aktivasyonu İle Değişimi

M. ÖNAL, Y. SARIKAYA, T. ALEMDAROĞLU, İ. BOZDOĞAN

32

Bir Bentonitin Ağartma Gücünün Gözenekliliğe Bağlılığı

Y. SARIKAYA, M. ÖNAL, T. ALEMDAROĞLU, Y. BİLGE

39

Primidin Molekülünün Bentonitik Killer Tarafından Soğurulması ve Kil Matrisi İle Etkileşmesinin FT-IR Soğurma ve FTIR-ATR Spektroskopileri İle İncelenmesi

S. AKYÜZ, T. AKYÜZ

46

Neodmiyum Nadir Toprak Elementinin Çankırı Bentoniti Tarafından

Soğurulmasının EDXRF Yöntemi İle İncelenmesi

T. AKYÜZ, S. AKYÜZ

50

Sudaki Ni (II) nin Kırmızı Çamur Kullanılarak Uzaklaştırılması

E. KIR, A. TOR, Y. ÇENGELÖĞLU

55

Polietileniminin Bentonit Killeri Üzerindeki Adsorpsiyonu

N. ÖZTEKİN, F.B.E. BERKER

60

Smektitlerin Termal Bozunma Kinetiği

Y. SARIKAYA, M. ÖNAL, T. ALEMDAROĞLU, H. NOYAN

65

Bir Bentonitin Gözenekli Yapısının Termal İşlem İle Değişimi

M. ÖNAL, Y. SARIKAYA, T. ALEMDAROĞLU, İ. BOZDOĞAN

71

Kromalüminyum Tabakalı Kil Üretimi ve Karakterizasyonu

F. TOMUL, S. BALCI

78

Kaolin/Dimetilsülfoksit Ara-Yüzey Etkileşmeleri

B. ÇAĞLAR, A. TABAK, B. AFŞİN

84

<p>Toz Kaolin ve Alüminyum Silikat Liflerinin Karakterizasyonu Ö. ÇAĞLAR, U. ÜNAL, D. BALKÖSE, U. KÖKTÜRK, S. ÜLKÜ</p>	94
<p>Hidrate Çimento Hamurundan Kalsiyumun Çözünme Kinetiği M. AK, H. ÇETİŞLİ</p>	104
<p>Dimetilamonyum-Montmorillonit Kompleksinin X-Işını Kırınım Yöntemiyle İncelenmesi. M. TAŞER, H. KÜÇÜKÇELEBİ, N. ARMAĞAN, Ç. GÜLER</p>	112
<p>Sepiyolitin Su Bazlı Sistemlerde Vizkozite Davranışı U. MART, H. YÜZER, E. SABAH, M.S. ÇELİK</p>	121
<p>Kahverengi Sepiyolitin Co^{2+}, Pb^{2+} ve Ni^{2+} İçerikli Atık Sulardaki Elektrokinetik Özellikleri M. KARA, H. YÜZER, M.S. ÇELİK</p>	129
<p>Atık Sulardaki Co^{2+} İyonlarının Giderilmesinde Aktive Edilmiş Kahverengi Sepiyolitin Etkisi H. YÜZER, M. KARA, M.S. ÇELİK</p>	135
<p>Sulardaki Kadmiyum Kirliliğinin Doldulu Kolonlarda Sepiolit ve Diatomit Üzerine Adsorbsiyon Yoluyla Giderilmesi H. KOÇYİĞİT, A. MURATHAN, A. BİÇER</p>	144
<p>Değişik Ağır Metal İçerikli Atıkların Depolanmasında Zeolit Kullanımı Y. GÜNEY, H. KOYUNCU, A. TUNCAN</p>	151
<p>Bigadiç (Balıkesir) Yöresi Doğal Zeolit ve Modifiye Formlarının N_2 Adsorbsiyonu S. DİKMEN, E. YÖRÜKOĞULLARI</p>	159
<p>Katyonik Yüzeysel Aktif Maddelerinin Doğal ve Aktive Edilmiş Klinoptilolitlere Adsorbsiyonu B. ERSOY, O. ÖZDEMİR, M.S. ÇELİK</p>	167
<p>Katı Atık Depolama Sahalarında Geçirimsiz Tabaka Olarak Kil Bariyer Kullanılması ve İstanbul Depolama Sahalarındaki Uygulamalar B.İ. GONCAOĞLU, Ş. YILDIZ, Ö. APAYDIN</p>	176
<p>İşlem Görmüş Bentonitlerin Karakterizasyonu N. YILDIZ, A. ÇALIMLI</p>	186
<p>Ca Bentonitte N-N' Bisallimalonamid/Akrilamid İle Etkileşimi S. KARAOĞLAN</p>	195
<p>Bentonit-Su Sistemleri İle İyonik Yüzeysel Aktiflerinin Etkileşimi T. YALÇIN, Ş. İŞÇİ, C.H. ÜNLÜ, O. ATICI, N. GÜNGÖR</p>	201

Bentonit Süspansiyonlarının Kolloidal ve Reolojik Özelliklerinin Anyonik Bir Yüzey Aktif İle Değişimi
T. YALÇIN, A. ALEMDAR, Ö.I. ECE, N. GÜNGÖR 207

II. Killerin Jeolojisi ve Mineralojisi

Neojen Yaşlı Karapınar Formasyonunun (Konya Doğusu) Mineraloji ve Jeokimyası
N. KARAKAYA, M.Ç. KARAKAYA, A. TEMEL, Ş. KÜPELİ 213

Fatsa (ORDU) Güneyindeki Çaltumar ve Hoylu Bentonit Oluşumlarının Kristobalit Yapısındaki Düzenlilik Açısından Karşılaştırılması
B. UZ, F. ESENLİ, Ş. ÖZDAMAR 221

Menemen (İzmir) Seramik Hammaddeleri, Mineralojik ve Kimyasal Özellikleri
M. ÇOLAK, G. AKSU 228

Sorkun Yaylası (Ankara-Güdül) Hidrotermal Kaolen Oluşumları
Ş. A. SAYIN 235

Zonguldak Kömür Havzası Kömür Çevre Kayaçlarındaki Kil Minerallerinin Dağılımı
M. PEHLEVAN, İ. BUZKAN, O. PULAT 243

Muğla Yöresi Bazı Kömür Yataklarındaki Kil-Karbonat Kayaçlarının Özellikleri ve Çimento Sanayiinde Değerlendirilebilirliği
N. KARAKAYA, M.Ç. KARAKAYA, H. YALÇIN 252

Volkaniklerde Oluşan Fay Killerinin Mineralojik Özelliklerinin ve Kökeni, Gerede (Bolu)
A.G. TÜRKMEÑOĞLU, H. SARIKAYA, İ. YILMAZER 259

Başören (Kütahya) Bentonit Yataklarının Mineralojisi ve Teknolojik Özellikleri
A. YILDIZ, M. KUŞÇU 269

Çayırılık Tepe Perlitinin (Başören-Kütahya) Bentonite Alterasyonu Sırasında Majör, Eser ve Nadir Toprak Elementlerinin Mobilizasyonu
F. ÇOBAN 282

Eymir (Balıkesir) Demir Yatağı Killerinin Mineralojisi
A. BAYKAL, A. GÜMÜŞ, N. KARAOĞLU 305

Sivas Havzası (Güney Kesimi) Talk Oluşumlarının Mineralojisi Ve Kökeni
H. YALÇIN, Ö. BOZKAYA 314

Doğanhisar (KB Konya) Yöresi Neojen-Kuvaterner Killerinin Mineralojisi ve Jeokimyası
N. KARAKAYA, M.Ç. KARAKAYA, A. TEMEL 327

Bentonitler İçinde Silika Polimorflarının Araştırılması
**Y. SARIKAYA, M. ÖNAL, T. ALEMDAROĞLU, N. ÇALIŞKAN,
H. NOYAN, E. DEMİR, S. KARAMAN** 334

III. Killerin Jeoteknik Özellikleri

Killerin Mühendislik Jeolojisindeki Önemi ve Yarattığı Sorunlar
İ. YILMAZER 341

Killerde Ön Konsolidasyon Basıncını Belirleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması
Ö. TAN, G. KARAGÖZ 347

Killerin Sıkışma Karakteristiklerinin Belirlenmesinde Konsolidasyon ve
Arazi Penetrasyon Deneyleri
S.N. KESKİN, Ö.ÇİMEN, S. UZUNDURUKAN 356

Tekrarlı Yüklemenin, Kireçle Stabilize Edilmiş Bentonit ve Kaolin Killerinde
Oluşan Çimento Minerallerine Etkileri
A. KAVAK 363

Sıkıştırılmış-Doygun Olmayan ODTÜ Kampüs Kilinin Hacim Değiştirme Özellikleri
E. ÇOKÇA, Ö. ÇORA 371

Eskişehir Yöresi Killerinin Hacimsel Büzülme Potansiyelinin Ring Büzülme
Deneyi İle Belirlenmesi
G.Y. ÜNAL 379

Uşak Kaolininin Geoteknik Ve Dinamik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma
H.B. KARA, A.T. ÖZER, Z. KAYA 384

Şiran Yöresi Kilinin Geoteknik Özellikleri
S.B. İKİZLER, M. AYTEKİN 394

Konya II. Organize Sanayii Bölgesi Kilinin Geoteknik Özellikleri
M.H. ACAR, A. DEMİRÖZ, Z. MARAŞLI, A.U. UZER 403

Niğde Yöresi Killerinin Dispersif Özellikleri
F. ÖZBAYOĞLU 410

Sıkıştırılmış Zemin Kaplamalarında Çeşitli Dizayn Kriterlerini Kapsayan
Uygun Yoğunluk-Su Muhtevası'nın Belirlenmesinde Yeni Bir Yöntem
M. YILDIZ, Ş. ŞAKİR 420

Lüleburgaz-Babaeski Kilinin Yol Taban Taşıma Değeri (CBR) nin Belirlenmesi
O.N. ÇELİK, A. ŞAHİN 430

Aşırı Plastisiteye Sahip Tuğla Killerinde Volkanik Tüf Katkı İle Plastisitenin Azaltılması
İ. DEMİR, M. ORHAN 436

Hafif Agrega Olarak Genleşmiş Kil ve Pomza Taşının Teknik Özelliklerinin Karşılaştırılması L. GÜNDÜZ, İ. YILMAZ, A. HÜSEYİN	446
K.K.T.C. Topraklarının Kil Mineralojisi ve Teknolojik Özellikleri E. AKÇA, F.S. ÜSTÜNDAĞ, U. DİNÇ, N. SAKARYA, S. ŞENOL, H.A. KIZILARSLANOĞLU, B. SAKARYA, S. KAPUR	457
IV. Endüstride Kil	
Meden Kanunu Kil-Kaolen Gurubunda ve Sektörde Yarattığı Sorunlar A.İ. ŞAHİN	466
Kaolinit-İllit-Kuvars Seramik Bünyelerde Ölçülen Yoğunluk, Elastik Modül ve Hesaplanan Gözeneklilik Parametreleri Arasındaki İlişkiler A. ARAS	469
Angop Kompozisyonlarında Yüksek Demirli Killerin Kullanılabilirliği M. ÇAVAÇ, F. KARA	475
Çayca Yöresi (Kütahya) Tüflerinin Karakterizasyonu ve Seramik Endüstrisinde Kullanım Olanakları İ. IŞIK, V. UZ, Z. ALVER	480
Seyitömer (Kütahya) Kömür Havzası Killerinin Karakterizasyonu ve Duvar Karosu Üretiminde Kullanılabilirliği R. CEYLANTEKİN, G. YANIK, İ. IŞIK	493
Kırka Boraks İşletmesi DSM Atık Kilinin Çini Hamuru Yapımında Kullanılabilirliğinin Araştırılması İ. BENTLİ, M. ÇAKI	502
Çini Bünyede Kurşunlu Sır Yerine Borlu Sır Kullanımının Araştırılması A. YAMIK, M. ÇINAR, R. YAMAN	512
Atık Kuru Pillerdeki MnO ₂ 'in Bisküvi ve Sır Renklendiricisi Olarak Kullanılabilirliği K. KÖSEOĞLU, S. DELİCE	518
Düşük Sıcaklıkta Kordierit Üretimi S. KURUMA, E. ÖZEL, N. AY	524
İstanbul Bölgesi Döküm Kilinin Özellikleri ve Seramik Döküm Çamurunda Kullanılma İmkanlarının Araştırılması G. SÜMER	532

V. Toprakta Kil, Hayvancılıkta Kil ve Zenginleştirme

- Trakya'da Argilasyona Uğrayan Tipik Toprak Profillerindeki Kil İlüviyasyonunun ve Kil Zarlarının Bitki Gelişmesi Üzerindeki İşlevleri
C. CANGİR, S. KAPUR, D. BOYRAZ, E. AKÇA 537
- Yumurta Tavuğu Yemlerine Katılan Bentonitin (Excell FS/6) Verim Performansı Üzerine Etkisi
F. İNAL, N. GÜLŞEN, B. COŞKUN, C. ARSLAN 547
- Bir Bentonitin (Excell FS/7) Süt İneklerinde Süt Verim Performansı, Bazı Süt ve Rumen Parametreleri İle Sindirilebilirlik Üzerine Etkisi
N. GÜLŞEN, F. İNAL, C. ARSLAN, H.D. UMUCALILAR 555
- İstanbul-Şile Bölgesi Kaolenleri Üzerindeki Manyetik Ayırma Çalışmaları
Ş.G. ÖZKAN, B. İPEKOĞLU 563
- Kilden Mamul Yapı Elemanlarının Akustik Konfor Parametrelerinin İrdelenmesi
İ. UĞUR, L. GÜNDÜZ 570
- The Burial Of The Roman City Of Tarsus, Turkey: Natural Or Human-Induced
E. AKÇA, F. AKÇA, H.A. KIZILARSLAĞLU, H. ESWARAN, E.A.F. PATRICK, H. ADIBELLİ, L. ZOROĞLU, S. KAPUR 580
- Doğal Zeolitlerde Amonyak (NH₃) Adsorbsiyonu
A.Y. ÇELİK, E. YÖRÜKOĞULLARI 590